

Nr 576.

Av herr Ohlin m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 192, med förslag till lag om fortsatt giltighet av prisregleringslagen den 30 juni 1947 (nr 303).

I proposition nr 192 har Kungl. Maj:t föreslagit, att prisregleringslagen förlänges för ytterligare ett år, d. v. s. till utgången av juni 1954.

Som skäl för att denna lag även i år bör förlängas "på sedvanligt sätt" anför departementschefen att det i det nu rådande ovissa konjunkturläget icke skulle vara tillrådligt att binda sig för ett tidigare datum som slutdag för lagens giltighet.

Med anledning härav finner vi det angeläget att erinra om ifrågavarande lags karaktär och den ståndpunkt man tidigare intagit till den.

Prisregleringslagen kom till för att möta extraordinära förhållanden. Den är en fullmaktslag, och som sådan har Kungl. Maj:t rätt att förordna om dess tillämpning endast "vid krig eller krigsfara vari riket befinner sig eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden."

Allmän enighet har också rätt om att priskontrollen borde upphöra, så snart varuförsörjningen blivit mera tillfredsställande och härigenom risken för spekulativa prisstegringar i stort sett bortföle. I priskontrollen har man hela tiden sett en ganska bristfällig nödfallsutväg, som icke vore lämpad för "normala" förhållanden.

Priskontrollnämnden hävdade t. ex. själv i ett yttrande till lagutskottet vid 1947 års riksdag, att statlig priskontroll gärna bleve ett osmidigt och schematiskt verkande instrument för prisbildning, som lätt ledde till stelhet i det ekonomiska livet och till *konserverande av prisrelationer, som icke vore marknadsmässigt betingade*, och därmed till snedvridning av produktionen. Nämnden vore av den bestämda övertygelsen, att konkurrensen under normala förhållanden verkade som hårdare prisregulator och gäve effektivare resultat än vad som vore möjligt för statlig priskontroll. Denna borde sålunda, fortsatte priskontrollnämnden, avvecklas i den mån en rikligare varuförsörjning skapade förutsättningar för en sådan konkurrens, att avvecklingen kunde ske utan risk för prisutvecklingen.

Till ungefär samma slutsats kom även en särskild förhandlingsdelegation, bestående av representanter för det allmänna, näringslivets olika grenar samt löntagarna, i ett enhälligt uttalande den 19 maj 1951, som bl. a. innehöll följande.

”Mot bakgrunden av de förhållanden, som hittills motiverat ett bibehållande av priskontrollen, är enligt vår uppfattning en avveckling av denna kontroll önskvärd så snart den ekonomiska situationen medger detta. Enighet torde råda därom att vad som bör eftersträvas är att nå en sådan jämvikt på marknaden att fri konkurrens och balans mellan köpkraft och varutillgång bli för prisbildningen utslagsgivande faktorer.”

Det torde knappast behöva framhållas, att de utomordentliga, av krig föranledda förhållanden, som en gång betingade prisregleringens införande, mist sin aktualitet. Förut rådande kritiska situation skiljer sig på ett avgörande sätt från det läge vi nu befinner oss i, av finansministern angivet på följande sätt i årets statsverksproposition:

”Överkonjunkturen inom näringslivet 1952 har brutits och ett läge uppnåtts som i stort sett präglas av ekonomisk balans; kostnadsstegringen har hejdats; dämpningen av den ekonomiska aktiviteten har yttrat sig i en stabiliserad pris- och inkomstutveckling, återhållsamhet hos konsumenterna, ökning i det personliga sparandet och en nedpressning av vinsterna i företagskiktet.”

Enligt denna finansministerns skildring av läget torde det krav på balans, som 1951 års förhandlingsdelegation uppställde för en avveckling av priskontrollen, vara tillgodosett. Även den rikligare varuförsörjning, som nämndes som ett väsentligt villkor i priskontrollnämndens ovan citerade yttrande, synes nu finnas. Att märka är, såsom reservanterna i 1952 års förhandlingsdelegation påpekat, att ”varubrist — utom i något enstaka undantagsfall — icke numera åberopas av priskontrollnämnden som motiv för priskontrollens bibehållande.”

Då man sålunda knappast kan göra gällande, att landet befinner sig i sådana av krig eller krigsfara föranledda utomordentliga förhållanden som i grund och botten utgör den uttryckliga förutsättningen för prisregleringslagens tillämpning, samt då *dessutom* de allmänt accepterade villkoren för priskontrollens upphävande synes vara uppfyllda, anser vi det väl befogat att priskontrollen avvecklas så snabbt som det tekniskt är möjligt.

Vi vill ingalunda bestrida finansministerns uppfattning om att konjunkturläget uppvisar många ovissa drag. Men enligt ovan redovisade, allmänt omfattade principiella riktlinjer är detta inte skäl nog för en förlängning av priskontrollen. Ovisshet rörande konjunkturutvecklingen finns så gott som alltid.

Såsom priskontrollnämnden själv hävdar i det ovan citerade yttrandet blir gärna en statlig priskontroll ett osmidigt och schematiskt verkande

instrument för prisbildningen. Erfarenheterna från senare år torde inte jäva detta yttrande. Det har visat sig, att priskontrollen inte sällan försenat prissänkningar och över huvud taget varit ägnad att försvåra en önskvärd anpassning av priserna efter gällande kostnads- och konkurrensbetingelser.

Då vi alltsedan krigsåren accepterat priskontrollen har det skett i klart medvetande om dessa priskontrollens brister och de begränsade resultat man kunnat uppnå med en detaljreglering av denna typ. Endast såsom en av exceptionella förhållanden betingad krisåtgärd har denna trots de ofördelaktiga verkningarna kunnat accepteras. Annorlunda måste de givetvis bedömas i ett läge, då skälen för priskontrollens bibehållande är starkt försvagade.

Det är mot denna bakgrund som vi underkänner finansministerns hänvisning till de ovissa konjunkturerna som skäl för priskontrollens bibehållande "på sedvanligt sätt". Självfallet anser vi det synnerligen angeläget att verkningarna av ett konjunkturomslag eller andra störningar i den ekonomiska utvecklingen motarbetas och mildras med all kraft. Vad vi däremot finner mindre lämpligt är, att sådana eventuella framtida störningar möts med en från krigsåren kvarlevande priskontroll, grundad på en fullmaktslag.

Efter vad vi kan förstå måste den ekonomiska politiken alltid räkna med ovisshet om konjunkturutvecklingen, även under de mest "normala" tider. Att möta de störningar som eventuellt kan uppkomma framstår som en av den ekonomiska politikens främsta uppgifter. Det ankommer på regeringen att vidta erforderliga åtgärder inom ramen för sina befogenheter. I den händelse, slutligen, Kungl. Maj:t inte skulle anse sig kunna bemästra den uppkomna situationen med de medel, som står till buds, har Kungl. Maj:t självfallet möjlighet att i vanlig ordning förelägga riksdagen förslag om ytterligare åtgärder.

I detta ståndpunktstagande ovan har inte förbisetts priskontrollens förhållande till de konkurrensbegränsade företeelserna inom näringslivet. Då emellertid frågan om statliga åtgärder mot dessa företeelser nu synes stå inför sin lösning och då i en särskild motion yrkats på en utbyggnad av monopolutredningsbyrån enligt det alternativ, som ej skulle förutsätta ett bibehållande av priskontrollen efter den föreslagna lagens ikraftträdande, har vi ej ansett oss här behöva gå in på dessa spörsmål.

Med stöd av vad vi ovan anfört får vi hemställa,

att riksdagen måtte uttala att den avveckling av priskontrollen som pågått under de senaste åren påskyndas och snarast fullföljs; samt

att förordnandet om fortsatt tillämpning av prisregleringlagen begränsas till den 31 december 1953, då pris kontrollen helt bör upphöra.

Stockholm den 22 april 1953.

Bertil Ohlin.

Bertil von Friesen.

*Filip Kristensson
i Osby.*

Sven Wedén.

Gustaf Kollberg.

Ragnhild Sandström.

*O. Malmborg,
Skövde.*

Wald. Svensson.

Manne Ståhl.

Nr 577.

Av herr Andersson i Dunker m fl., i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 195, angående det fortsatta stödet åt hampodlingen m. m.*

(Lika lydande med motion i Första kammaren, nr 470.)

Stockholm den 22 april 1953.

*Harald Andersson
i Dunker.*

Karl Kilsmo.

Karin Wetterström.

Sven Vigelsbo.

Ivar Johansson.

*Karl Andersson,
Björkäng.*
